

СВЯТО-БОГОРОДИЦЬКИЙ МОНАСТІР В СЕЛІ ЛИПЧА

Історія чернечого руху на Закарпатті має глибоке коріння. Найпершими монастирями в нашому краї були Мукачівський, Грушевський та Угольський, заснування яких сягає XIV – XVI ст. Ці общини були осередками духовної культури, вони сприяли розповсюдженню освіти, в їх стінах велися літописи, переписувалися і видавалися книги. З монастирів вийшло багато церковних діячів, науковців, письменників. Зі смертю останнього православного єпископа Досифея Угольського в 1734 р. православний рух поступово занепадає, але з появою на ниві культури в XIX ст. о. Іоанна Раковського православна віра починає відроджуватись.

На чолі православних вірників Хустщини стає чернецтво, серед якого на початку XX ст. першими особами були о. Алексій (Кабалюк), о. Матфей (Вакаров), о. Амфілохій (Кемінь). Перший чоловічий православний монастир було створено в Ізі 1920 р., а вже 1924 р. – засновується перший жіночий монастир в Липчі. Розбудову цієї общини необхідно розглядати в тісному зв'язку з рядом причин, що склалися на зорі XX ст. Угорські закони не забороняли громадянам переходити з одного віросповідання в інше, хоч цей процес суттєво сповільнювали судові та адміністративні заходи. В очах імперської влади православний рух розглядався як проросійський, тобто антидержавний. Важливу роль зіграла і революція в Росії. Уникаючи більшовицького терору на Закарпаття емігрувало багато русофільських діячів, які включились в боротьбу проти унії. Чільне місце посідали і зв'язки з Афонською горою. Саме тут пройшли вишкіл багато закарпатців. Також сприятлива обстановка склалась за часів Чехословаччини, адже згідно з Конституцією 1920 р. всі конфесії і церкви зрівнювалися в правах.

Проблема вивчення Липчанського монастиря практично не піднімалася в історичній науці, за винятком невеликих публікацій в пресі та загальних праць, в яких автори лише частково торкалися цього питання. Можемо виділити літературно-художнє видання В. Пагіри, де автор на основі курсової роботи студента духовної академії відтворює заснування та діяльність монастиря в 20 – 30 рр. XX ст. Дуже цінними є публікації о. Алексія (Дехтерьова). Вони зберегли важливу інформацію з життя монастирів з погляду сучасника. Але використання цих мізерних матеріалів, звичайно, не дало б нам можливість розглянути історію монастиря в Липчі в повному обсязі, а тому автором залучено ряд документів Державного архіву Закарпатської області, що дозволяють нам проаналізувати причини становлення, розвиток та закриття Липчанського монастиря. Необхідно розглянути соціально-економічне життя у зв'язку з конфесійним аспектом даної проблеми. Для цієї ж мети автором зібрано і впорядковано „Спогади ігумені Ольги”, які відображають важливі факти внутрішнього устрою та діяльності монастиря 20 – 90 рр. XX ст.

Для детального вивчення історії жіночого монастиря в Липчі автор окреслив основні завдання: з'ясувати причини та передумови утворення; визначити роль окремих осіб у цьому процесі; проаналізувати взаємовідносини між монастирем і державою на протязі всього часу його діяльності; розглянути історію Липчанського монастиря через призму окремого індивіда; вивчити соціально-економічне становище даної релігійної общини.

Жіночий монастир в селі Липча був заснований у 1924 р. Тоді Параскева (Юліана Прокоп), а з нею Марія Рацюк, Ганна Кемінь, Ганна Ізай звернулися до єпископа Досифея

з проханням заснувати жіночий монастир в Липчі, на малій ділянці землі, яка була подарована Марією Вакаровою [16,4]. Основну турботу по заснуванню монастиря після дозволу єпископа взяла на себе паніматка Параскева, яка за твердий захист православної віри ще до прийняття чернецтва не раз зазнавала чимало тортур з боку угорських жандармів. Але незважаючи на переслідування та ув'язнення, дівчина була непохитною і 1923 р. її було пострижено о. Амфілохієм (Кемінь) в монахині [20,67]. В будівництві монастиря в Липчі багато допомагали староста села Олександр Липчей, його рідні та інші селяни. Архімандрит Алексій (Кабалюк) та ігумен Діонісій пожертвували на будівництво монастиря 20 тисяч чеських крон, а о. Алексій у подальшому сприяв веденню монастирських справ, ставлячи собі за мету зміцнити і збільшити цю громаду [11,2]. Єпископ Досифей подарував на будівництво монастиря від єпархії Нішської 500 тисяч динар [6,23]. 5 червня 1925 р. відбувалося освячення місця під монастир о. Амфілохієм, якого владику Досифей призначив благочинним майбутньої обителі. Після освячення місця настоятель Параскева з 20 молодими дівчатами взялися за будівництво [8,34]. Було збудовано церкву з невеликими 6 келіями для сестер. Навесні 1926 р. закінчили другий корпус, кухню, трапезну і майстерню [16,4]. У 1928 р. був збудований 3 корпус. Цього ж року монастир відвідав єпископ Призренський Серафим [23,4]. У 1930 р. монахинь і послушниць у монастирі було понад 80 чоловік [29]. Єпископ Досифей 28 грудня звів настоятельку Параскеву в сан ігумені.

На Малу Богородицю 1936 р. владику Досифей приїхав на святкування в Липчанський монастир. Під'їхавши до монастиря він побачив, що весь пагорб навколо монастиря був усіяний людьми з хоругвами. Посередині підйому на гору владику зустріли архімандрити о. Алексій, о. Матфей, о. Амфілохій. Афонський старець о. Кассіан – духівник монастиря привітав владику словом. Літургія відбувалася в розкритій часовні. Співав хор монахинь під керівництвом о. Володимира Потапова. На свято прибуло багато інтелігенції з Хуста, Севлюша (Виноградова), Берегова. З проповідями виступали єпископ Досифей, о. Алексій, о. Матфей, протоієрей О.В. Країло і о. О.В. Розман [21,7]. В 1936 р. зведено новий житловий корпус з цегли на 14 келій, кожна на 2-3 сестри. Монахині мали свій млин, який обслуговував навколишні села, ставок, піч для випалювання цегли, швейну, килимарську, ткацьку майстерні, молотарню, віяльну, садок, город [11,2]. Сестрами було побудовано дорогу до монастиря, осушили мочарі, відвели русло річки. Для монахинь відкрили сільськогосподарські курси, навчання на яких проводили інженери І. Мірошников та Г. Носков.

Чарівна природа навколо монастиря вабила багатьох туристів та мандрівників. Монашки для них виділяли келії для відпочинку, годували. Один із таких туристів В. Грабовий описав келію, в якій відпочивав. В келії було 2 ліжка, стіл, дерев'яний диван, на вікнах – домоткані вишиті завіси, вовняна ковдра, керосинова лампа, паперові квіти на столі, на стінах – багато ікон. Подібні келії були і для монахинь, тільки в них проживало по 4-5 сестер [20,69].

Монастир проводив широку місіонерську діяльність. Зокрема у 1929 р. з Парижа на Закарпаття приїхав професор-художник Р. Лукін. Він був католиком по віросповіданню і вирішив приєднатися до православ'я в Липчанському монастирі. Його прилучив до церкви архімандрит Алексій при допомозі ігумена Діонісія та ієромонаха Пантелеймона [25,3]. Монастир діяв по уставу єпископа Іосифа затвердженого 1931 р. [8,3]. Він мав свої скити в селі Приборжавське Іршавського району, селі Горбках Виноградівського району та селі Іза Хустського району [6,25]. У роки Другої світової війни архімандрит Пантелеймон (Кундря) та архімандрит Арсеній (Зейкан) допомагали Сеневич Ю.Ф., жителю села Липча, який був зв'язаний з партизанами С. Чижмарем і В. Чижмарем із Нижнього Селища [8,84] та Ференці Ю.І. з Королева [8,85]. У 1944 р. у монастирі проживало 112 чоловік [3,17]. У своєму розпорядженні монахині мали біля 36 га землі [5,5]. За часи війни угорський уряд

всіляко обмежував економічну діяльність монастиря, конфісковуючи землі. Угорці бачили в особі монахинь сильний опір мадяризації в краї. Тому 5 грудня 1944 р. настоятель Параскева звернулася до ради народного комітету с. Липчі. Вона просила, щоб сільські урядовці встановили день розібрання справи між монастирем і Липчей Петром, який за допомогою угорської влади відібрав ділянку землі, що була власністю монастиря [4,1].

25 січня 1945 р. по цій справі при нотарському уряді Народного Комітету села Липчі був складений протокол у якому йшлося, що настоятель Параскева привела певні факти про спірну земельну ділянку. Вона повідомила, що 8 травня 1939 р. на основі купно-продажного договору, який склав публічний нотар Йосиф Кравс з Хуста, монастир купив землю, котра знаходиться у "Драковани" від Ю. Бенци, мешканця Липчі за 500 пенгів. По укладанню угоди публічний нотар вислав документи Липчанському нотарському уряду на затвердження. Головний нотар села Липчі Микола Байцура до цієї угоди поставився негативно, вказавши, що монастир не має права землю купувати. Угорські урядовці, навпаки, за порадою сільського нотаря, передали землю Липчей Петрові, котрий того часу був бухгалтером при нотарському уряді села Липча [4,3]. З настоятелькою Параскевою для засвідчення купівлі-продажу прийшов Юрій Бенца, що підтвердив продаж своєї землі монахиням. На основі цього було запропоновано Липчей Петру землю повернути, але той категорично відмовився. Справа і протокол по цьому питанню були відіслані 31 січня 1945 р. в Прокуратуру суду міста Хуст для подальшого вирішення [4,9].

У 1945 р. для ремонту приміщень монашки потребували приблизно 30 кубометрів дошок, це було засвідчено народним комітетом села Липчі для успішного транспортування будівельного матеріалу [4,8]. У 1946 р. на монастирському кладовищі були поховані ігумен Феофан Сабов та його брат о. Петро Сабов, яких було вбито 14 червня 1946 р. о 23 годині 5 радянськими солдатами в селі Тошнад (Затишне) Берегівського району [14,46]. У 1947 р. настоятелькою стає Софронія. В миру Анна Василівна Ребрей народилася 16 грудня 1898 р. в селі Горінчево. У 1914 р. закінчила 8 клас народної школи. У 1923 р. пострижена в монашество о. Амфілохієм в Ізькому монастирі [8,15]. У 1926 р. вступила в Липчанський монастир [8,138].

Благочинною стала Неоніла. У 1942–1955 рр. духівником монастиря був о. Арсеній. В миру Степан Іванович Зейкан. Народився 17 березня 1804 р. в селі Липча [7,11]. Він у 1902 р. вступив у школу і закінчив 7 класів і 2 класи господарських курсів. Потім 4 класи реальної гімназії і богословські курси в Ізі. В 1916 р. був призваний на австро-угорську службу, і того ж року перейшов австро-російський фронт і попав у царський полон. 1917 р. вступив в ряди Червоної Армії. Воював на Царицинському фронті де був 2 рази поранений [8,123]. За спогадами архімандрита Стратоніка (Легач) о. Арсеній воював в дивізії червоного комдива В.І. Чапаєва [15,11]. У 1920 р. повернувся на батьківщину і у 1923 р. вступив в Свято-Миколаївський монастир. Наказом єпископа Іларіона від 25 травня 1955 р. архімандрит Арсеній був звільнений від посади духівника Липчанського монастиря і призначений настоятелем Ізького чоловічого монастиря [7,33].

У 1956 р. настоятелькою обирають Мокрину [8,60]. В миру Анна Пилипівна Кемін народилася 1897 р. в Ізі в родині Кемін Пилипа. Закінчила 8 класів народної школи. Пострижена в монашество 1923 р. о. Амфілохієм [8,13]. Вступила 1925 р. в Липчанський монастир. Була завідуючою домашнім господарством, потім благочинна монастиря.

Монахині займались землеробством і скотарством. У 1950 р. вони мали 3 корови, 2 свині, 4 теляти, 2 воли і 2 коні. Прибутки у 1950 р. від скотарства складали 11 850 крб. [7,3]. Крім того в 1949-1950 рр. здано державі 3 400 літрів молока, 330 кілограмів м'яса, 1860 кілограмів сена, 1682 кілограмів зернових, 1170 кілограмів картоплі [7,4]. Середньорічний врожай зернових складав: кукурудза – 70 центнерів; капуста 7 центнерів; жито – 13 центнерів; картопля 210 центнерів [7,5]. Монастир мав власний ставок, з якого давав рибу на розмноження в колгоспи сіл Кошелева, Березова, Липецької Поляни,

Боронява. Колгоспи отримували також бджоли [7,9]. Крім прибутків з скотарства, монахині отримували дохід з треб, свят, ремесел, продажі церковних свічок.

Згідно постанови виконкому Хустської районної ради від 12 грудня 1958 р. №303 земельна власність Липчанського монастиря була обмежена, з 42, 21 га залишено 3.5 га [1,189]. Вилучені землі передавались колгоспу ім. Борканюка села Липча. Зокрема, 39,11 га, з яких 7,78 га ріллі, 19,89 га. Сіножаті, 2,95 га випасів, 1,87 га садів, 0,11 га виноградників, 6, 51 інших земель [1,200]. Боячись, що всю землю у монастиря конфіскують 23 березня 1959 р. настоятель Мокрина звернулася з заявою до Хустського Райвиконкому, з проханням обов'язково залишити монахиням 3.5 га, які є життєво необхідними [8,96].

У 1959 р. у зв'язку із закриттям монастирів та скитів в Драгові, Копашневі, Домбоках, Прибожавському, Бедевлі, монахині з цих общин були переведені в Липчу, їх загальна кількість складала більше 100 чоловік [11,2]. Тут проживали сестри: з Хустського району: Ізи, Кошельова, Копашнева, Монастирця, Липча, Горінчева, Липецької Поляни, Березова, Велятина, Крайникова, Нижнього Бистрого, Драгова, Боронява [8,113]. З Тячівського району: із Дубового, Нересниці, Широкого Лугу, Тернова, Кривого, Новобарова, Дулова, Бедевлі [8,114]. З Іршавського району: із Заріччя, Приборжавського, Кушниці, Лисичева, Лукова [8,115]. Із села Колочави Міжгірського району [8,116], села Керецьок Свалявського району [8,117] та села Домбок Мукачівського району [8,46].

Але 24 червня 1961 р. було прийнято рішення Закарпатського облвиконкому про закриття монастиря в Липчі. Хустському райвиконкому доручалося вирішити питання про працевлаштування монахинь, та влаштувати у будинки престарілих непрацездатних осіб. Земля, будинки та інші приміщення були передані обласному відділу народної освіти, для використання їх під школу-інтернат [2,1]. 10 липня 1961 р. комісія у складі представника райфінвідділу старшого інспектора держфондів Шимона І.В., старшого інспектора держстраху Олексій В.І., представника Липчанської сільської ради голови Курта І.А., представника РАЙВНО Фенинця Ю.І., який приймав будівлі колишнього Липчанського монастиря.

Передавалися наступні споруди: житловий будинок 2-ох поверховий, всього 30 кімнат, 325 м куб., стіни з цегли, дах залізний, оцінка 22. 538 крб.; житловий будинок 2-ох поверховий. 14 кімнат, 960 м куб., стіни з цегли, дах шиферний, оцінка 11.479 крб.; житловий будинок 2-ох поверховий. 7 кімнат і 3 підвали, 960 м куб., з цегли, дах шиферний, оцінка 4.827 крб.; житловий будинок, 11 кімнат. 480 м куб., з дерева. дах етерний. оцінка 3.441 крб.; житловий будинок, 6 кімнат, 360 м куб., з дерева. дах етерний. оцінка 2.747 крб.; церква із цегли, 896 м куб., залізна покрівля, оцінка 10.084 крб.; каплиця із дерева, дах черепиця. оцінка 828 крб.; каплиця із дерева, дах черепиця. оцінка 452 крб.; сарай із дерева, дах черепиця, оцінка 620 крб.; сарай із дерева, дах черепиця, оцінка 3.360 крб.; сарай із дерева, дах дранка, 16 на 4 м. оцінка 319 крб.; сарай із дерева, дах дранка, 15 на 4 м. оцінка 345 крб.; сарай із дерева, дах дранка, 12 на 4 м. оцінка 304 крб.; курятник із дерева, дах черепиця, 204 м куб., оцінка 244 крб.; майстерня, сапожна із дерева, дах черепиця. 200 м куб., 218 крб. [8,126]. 25 сестер було переведено в Мукачівську обитель, інші розійшлися по домівках [11,2]. Через деякий час була зруйнована і церква. після знищення монастиря безслідно зник іконостас, виготовлений І.Павлишинцем [27,791]. Для інтернату було збудовано 2 великі санаторні корпуси. Цілою залишилася лише каплиця Всіх Руських Святих, що побудована над могилами архіандритів Амфілохія та Арсенія.

Свято-Різдва Богородицький жіночий монастир в селі Липча почав відроджуватися на початку 1990 р. [19,3]. 22 червня 1990 р. Губаль Ангеліна з села Липчі від імені монахинь колишнього Липчанського монастиря звернулася до Уповноваженого ради по справам релігії при Раді Міністрів УРСР по Закарпатській області з проханням повернути майно монастиря [9,35]. У зв'язку з цим зверненням почалося обговорення цього питання

в Хустському райвиконкомі. Зазначалося, що є загроза ліквідації Липчанської школи-інтернату, де вчиться 205 учнів, серед яких лише 50 з Хустського району. Є сироти і напівсироти. Влітку тут оздоровлювалися 450 чоловік, в інтернаті працює 72 чоловік, із них 40 вчителів. Із будов старого монастиря у 1990 р. збереглися 2 корпуси, де розташована кухня і медпункт, всі інші споруди збудовані в останні роки і їх ціна 1 млн. 100 тис. крб. [9,38]. Але врахувавши прохання монахинь райвиконком вирішив:

1) Дозволити реконструкцію кладовищенської церкви, або будівництво нової нижче кладовища в старому саду. За рахунок кооперації коштів колгоспу ім. Борканюка, місцевого бюджету, а також грошових пожертв населення збудувати корпус для 20 монахинь коло будинку, який розташований напроти кладовища на протязі 1 року. Передбачається передача будинку на користь монастиря.

2) Дозволити будівництво церкви на місці вказаному у "1" пункті. Передати на користь монастиря 1 старий корпус, де розташований медпункт. 2 нових корпуси у яких розташована бухгалтерія і кімната для білизни. Передачу провести до 15 вересня 1990 р.

3) Здійснити поетапну передачу території школи-інтернату з усіма будовами за компенсацію в розмірі 1 мільон 100 тисяч крб. Розмежувати інтернат і монастир парканом [9,39]. По цьому питанню голова Хустського райвиконкому Мондич В.С. звертався і до управління Мукачево-Ужгородської єпархії [9,40]. 11 липня 1990 р. Хустська Районна рада прийняла рішення №124 про передачу будівель колишнього Липчанського монастиря Мукачево-Ужгородській єпархії [9,42].

У 1990 р. у літній капличці Всіх Руських святих, що залишилася цілою, архімандрит Василій (Петьовка) провів першу літургію [11,2]. 10 липня 1991 р., рівно через 30 років від закриття, відбулося освячення фундаменту нового храму [26,4].

Зусиллями черниць за лічені дні інтернатська їдальня та кухня перетворилася в низько склепінчасту монастирську церкву [12,14]. Монахині обладнали келії, це сучасні кімнати з імпровізованим іконостасом у кутку, Псалтирем. Режим у монастирі такий, у 5 годин ранку підйом, потім молитва 2-2.5 годин у церкві, трапеза, господарські справи, відтак тривала вечірня, усамітнення в келії перед сном. Монахині купили 5 нових дзвонів у Воронежі і спорудили невеличку каркасну дерев'яну дзвіницю. У будівництві храму і побутових споруд багато допоміг голова колгоспу ім. Борканюка Феєр П.І. Влітку 1991 р. монастир відвідав владика Філарет.

Віковий ценз мешканців монастиря досить похилий. Діонісія і Таїсія мали більш 90 років, 4 послушниці мали до 17 років. На 1993 р. в монастирі проживало 25 чоловік [18,87].

З 1990 р. монастир очолює ігуменя Ольга. Їй належить велика роль у відродженні обителі. Народилася ігуменя Ольга (Вовканець) 10 червня 1928 р. в селі Новобарово Тячівського району. Закінчила 4 класи народної школи і 10 квітня 1947 р. вступила в Липчанський монастир [8,15]. 8 років була послушницею при млині. Коли в 1961 р. монастир закрили, подалася з 25 сестрами в Мукачівський монастир. Потім багато років у російських лаврах. Її ім'я увіковічено на пам'ятній дошці на стіні церкви, де написано "Цей храм почався будувати в 1991 р. при єпископі Євфимії Мукачівським і Ужгородським і при настоятельці ігумені Ользі Вовканинець" [11,3].

Роль духівника монастиря на початку 90-их років виконував архімандрит Василій (Петьовка). Знали його люди як цілителя по всій Україні. Народився він 1933 р. в селі Липча. Змалку ходив до церкви. Закінчив Липчанську семирічку і продовжив навчання в Хустському професійно-технічному училищі №10. В 1956 р. вступає до Волинської духовної семінарії. У 1961 р. він є духівником Чумалівського монастиря [22,7]. Був настоятелем приходів у між-гірських селах Пилипець, Піддубовець, Розтоки, в Липецькій Полянні Хустського району. Помер взимку 2003 р.

У 1995 р. було освячено новозбудовану церкву, яку споруджував драгівський будівельник В.Рішко [27,798].

Рівно 3 роки монастир співіснував з школою, але в результаті інтернат був закритий. 10 вересня 1997 р. було освячено престол та іконостас на честь Іова Почаївського, в кінці літургії в престол було закладено частину мощей Святих Угодників. В освячені спів служили архімандрит Василій (Петьовка), духівник ігумен Іов Стець, Вільшанський благочинний митрофорний протоієрей Николай Лемеш, протоієрей Степан Шутко, протоієрей Іоан Білинець, ієромонах Феодосій (Томищ). Після богослужіння з промовою виступили архімандрит Василій (Петьовка) та єпископ Мефодій [13,2]. У 1998 р. в монастирі проживало 30 чоловік. У 2001 р. в Липчанський монастир переводять архімандрита Стратоніка, який разом з ігуменом Феодосієм (Томищем) виконує роль духівника монастиря [10,5].

У 2001 р. розпочато будівництво дзвіниці та нової каплиці на честь Святої княгині Ольги і 14 липня 2002 р. її було освячено єпископом Іоанном. Також було освячено дзвони на новозбудованій дзвіниці [28,2]. В монастирі зберігаються мощі Преподобних Києво-Печерських та Оптинських старців, а також ікони з мощами Святого Феодана Затворника та Преподобного Федора Санаксарського [26,4]. Відпусти: 16 травня – препод. Феодосія Печерського; 24 липня – Святої Рівноапостольської княгині Ольги; 2 серпня – Святого преподобного Іллі; 10 вересня – преподобного Іова Почаївського; 21 вересня – Різдва Пресвятої Богородиці; 21 листопада – Собор Архістратега Михаїла. У власності монастиря знаходиться 7, 5 га землі, декілька одиниць техніки, монахині вирощують картоплю, капусту, утримують худобу. Вони мають власний ставок і виноградник. На теперішній час в монастирі проживає 25 чоловік [24,2].

1. Державний Архів Закарпатської області. - Ф.Р. - 135. Хустський райвиконком. - Оп. 1. - Спр. 295. Матеріали про роботу комісії по релігійним культурам.
2. Там само. - Ф.Р - 544. Уповноваженого Ради по справам російської православної церкви при Раді Міністрів СРСР по Закарпатській області. - Оп.3. - Спр. 22. Листування з Радою по справам РПЦ при Раді Міністрів СРСР, уповноваженим Ради по справам РПЦ по Україні про діяльність монастирів. Рішення місцевих органів влади про православні монастирі.
3. Там само. - Спр. 53. Статистичні дані і листування по ним (з 3 серпня по 20 серпня 1962 р.).
4. Там само. - Ф.Р - 1434. Сільський Народний Комітет с. Липча. - Оп.1. - Спр. 20. Розпорядження управління державної безпеки Закарпатської України і Хустського окружного Народного Комітету.
5. Там само. - Ф.Р - 1490. Уповноваженого Ради по справам релігійних культів при Закарпатському облвиконкомі у місті Ужгород. - Оп.1. - Спр.7. Списки монастирів, монахів і монашок і листування по веденню обліку.
6. Там само. - Спр. 24. Документи про діяльність Св. Миколаївського чол. монастиря с. Іза Хустського району (1950-1958).
7. Там само. - Спр. 44. Документи про діяльність Св. Богородицького жіночого монастиря в с. Липча Хустського району (1950-1961).
8. Там само. - Спр. 160. Відомості про відкриття православних монастирів на Закарпатті (1990-1991).
9. Особистий архів архімандрита Стратоніка (Легач).
10. Спогади настоятельки жін., Св. Різдва-Богородичного монастиря с. Липча Хустського району ігумені Ольги /Упор. автором. - Липча. - 2001. - 24 березня.
11. Бахно В. З життя Липчанського монастиря // Закарпатська правда. - 1991. - 29 листопада.

12. Білинець І. Освячення престола в честь преподобного Іова Почаївського в Різдва-Богородичному жіночому монастирі с. Липча // Духовна криниця Карпат. - 1997. - вересень.
13. Довганич О., Хланта О. У жорнах сталінських репресій : З історії ліквідації греко-католицької церкви та її возз'єднання з РПЦ, переслідування інших релігійних громад у 40-50-х рр. ХХ ст. /Передм. Беда В. ; - Ужгород: "Карпати-Гражда", 1999.
14. Жирош І. "... І малиновий дзвін понад горою ..." //Орбіта-Логос. - 1998. - 20 серпня.
15. Женский православный монастырь в с. Липча //Православная Карпатская Русь. - 1929. - 1 июня.
16. Игумен Гавриил (Кризина). Православная церковь на Закарпатье (век ХХ). - К., 1999.
17. Мигович І. Релігія і церкви в нашому краї. - Ужгород, 1993.
18. Ожили монастирі //Голос України. - 1991. - 5 квітня.
19. Пагирия В. Монастирі Закарпаття (1360-1939). - Мукачево. 1994.
20. Поїздка в Мараморош //Православний Карпаторуський вестник. - Ужгород. - 1936. - №3-4.
21. Попадинець П. Уроки життя архімандрита (Нарис про життя і діяльність архімандрита Василя (Петьовку). - Хуст: "Слово", 1998.
22. Православная Карпатская Русь. - 1928. - 15 июля.
23. Православная церква сьогодні //Духовна криниця Карпат. - 2002. - лютий.
24. Присоединение католика к православию //Православная Карпатская Русь. - 1929. - 1 марта.
25. Свято-Різдва-Богородицький жін. монастир в с. Липча //Єпархіальні вісті. - 2001. - вересень.
26. Сирохман М. Церкви України. Закарпаття. - Львів, 2000.
27. Хроніка церковних подій //Духовна криниця Карпат. - 2002. - №5.
28. Инок Алексей (Дехтерев) Как началось восстановление православия на Закарпатской Руси // <http://www.wu-wien.ac.at/groups/ukrain/dehterew/wosstanowleniie.htm>.

SUMMARY

J. Danylets. Sviato-Bohorodnytsky monastery in the village of Lipcha.

In 1924 in the village of Lipcha was founded the women's orthodox cathedral. At the head of it was the monachinia Paraskeva (Prokop) and the hegumen Amphilohiy (Kemin). They organized the large missionary and enlightener activity, created the strong opposition of the Hungary's in the country during the war. After the close of the orthodox cathedrals in Dragovo, Kopashnivo, and Domboka -- the Lipcha's cathedral stood the center of the women's cathedrals in the regime. In 1959 here lived near 100 persons. That's break an economic and the missionary forth of the cathedral, then the Soviets forth, at first took their land propriety, and in 1961 the cathedral is closing fully. Exactly after 30 years -- in 1991 the hegumens renovate their cathedral.

At the head of nuns was hegumenia Olge (Vovkanets). They take again their buildings of the boarding school, and the territory around the cathedral. During the ten years the monastery rebuilding. In this time here live 25 persons. This community plays the main part in the spiritual life of the Transcarpatian.